

**कृषि विद्यापीठामार्फत पैदासकार बियाणांच्या
उत्पादनाबाबत.**

महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: बियाणे १०२१/प्र.क्र.७१/१-अ

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक: १५ फेब्रुवारी, २०२४

वाचा :- शासन परिपत्रक क्रमांक: बियाणे १०२१/प्र.क्र.७१/१-अ, ०३.०६.२०२१

प्रस्तावना :-

राज्यातील शेतक-यांना शेतीचे उत्पादन वाढविण्यासाठी नव्याने विकसीत झालेल्या अधिक उत्पादनक्षम वाणांचे दर्जेदार बियाणे वेळेत उपलब्ध होणे गरजेचे आहे. शेतक-यांना बियाणे उपलब्ध होण्यासाठी बिजोत्पादन साखळीमध्ये (पैदासकार -पायाभूत- प्रमाणित बियाणे) देखिल आवश्यक त्या प्रमाणामध्ये बियाणे उपलब्ध होणे आवश्यक आहे. पैदासकार बियाणांच्या (Breeder Seed) कमी उपलब्धतेमुळे, प्रमाणीत बियाणांच्या उत्पादनावर परिणाम होतो व प्रमाणीत बियाणांच्या उपलब्धतेअभावी शेतक-यांना नाईलाजाने बाजारात उपलब्ध असलेल्या सत्यप्रत बियाणे किंवा सरळ वाणांच्या बियाणांवर अवलंबून राहावे लागते, याचा परिणाम पिकांच्या उत्पादनक्षमतेवर होऊन पर्यायाने शेतकऱ्यांच्या उत्पादनामध्ये घट होते. प्रमाणित बियाणांची पुरेशा प्रमाणात उपलब्धता होण्यासाठी पैदासकार बियाणांचे पुरेशा प्रमाणात उत्पादन करणे आवश्यक आहे. पैदासकार बियाणांचे उत्पादन करण्याची जबाबदारी कृषि विद्यापीठांवर असल्यामुळे या बियाणांच्या उत्पादनाबाबत जबाबदेय (Accountable) व पारदर्शक (Transparent) कार्यपद्धती विकसित होण्याची आवश्यकता असल्यामुळे याबाबतची कार्यपद्धती निश्चित करण्याकरिता वाचा येथील दि.०३.०६.२०२१ रोजीचे शासन परिपत्रक निर्गमित करण्यात आलेला आहे. सदर शासन निर्णयामध्ये कृषि विद्यापीठांना प्रमाणित बियाणांचे उत्पादन घेण्याबाबत प्रतिबंधित करण्यात आलेले नाही. तथापि, राज्यातील कृषि विद्यापीठांनी त्यांच्याकडे जादाचे मनुष्यबळ व क्षेत्र उपलब्ध असल्याने प्रमाणित बियाणांचे उत्पादन घेण्यास मान्यता देण्याबाबत विनंती केलेली आहे. त्यास अनुसरून सदर परिपत्रकामध्ये, पैदासकार बियाणांच्या उत्पादन कार्यक्रमावर परिणाम न होता प्रमाणित बियाणे उत्पादन कार्यक्रम राबविण्याबाबत वाचा येथील दि.०३.०६.२०२१ रोजीचे शासन परिपत्रकाबाबत खालीलप्रमाणे स्पष्टीकरण देण्यात येत आहे.

शासन परिपत्रक:-

पैदासकार बियाणे उत्पादनाबाबतच्या कार्यपद्धतीबाबत वाचा येथील दि.०३.०६.२०२१ रोजीच्या शासन परिपत्रकान्वये सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. राज्यातील कृषि विद्यापीठांनी, त्यांच्याकडे आवश्यक मनुष्यबळ व क्षेत्र उपलब्ध असल्यास, प्रमाणित बियाणांचे उत्पादन घेण्यास मान्यता देण्याबाबत दिलेल्या प्रस्तावाबाबत पुढीलप्रमाणे स्पष्टीकरण देण्यात येत आहे.

राज्यातील बिजोत्पादन कार्यक्रमांतर्गत शेतकऱ्यांना बियाणांचा तुटवडा जाणवू नये, याकरिता मुबलक प्रमाणात बियाणांचे उत्पादन होणे आवश्यक असल्याने कृषि विद्यापीठांनी पैदासकार बियाणांच्या उत्पादनावर लक्ष केंद्रित करण्याच्या सूचना दिलेल्या होत्या. तथापि, कृषि विद्यापीठांनी केलेल्या विनंतीच्या अनुषंगाने राज्यातील कृषि विद्यापीठांनी जादाचे मनुष्यबळ व क्षेत्र उपलब्ध असल्यास, पैदासकार बियाण्यांच्या उत्पादन कार्यक्रमावर परिणाम न होऊ देता प्रमाणित बियाणे उत्पादन कार्यक्रम राबविण्यास हरकत नाही. प्रमाणित बियाणांचा उत्पादन कार्यक्रम राबवताना पैदासकार बियाणे उत्पादनावर विपरीत परिणाम होणार नाही, याची जबाबदारी संबंधित विद्यापीठाचे संशोधन संचालक यांची राहिल.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०२१५१२४३५९७६०१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(उमेश चांदिवडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई
३. मा.अ.मु.स (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
५. संचालक (निविष्टा व गुणनियंत्रण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
६. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित, महाबीज भवन, कृषिनगर, अकोला.
७. सर्व कृषि संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
८. संचालक, महाराष्ट्र राज्य बीज प्रमाणीकरण यंत्रणा, अकोला.
९. कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापिठ, राहुरी,
१०. कुलगुरु, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापिठ, अकोला
११. कुलगुरु, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापिठ, दापोली. १३. कुलगुरु, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापिठ, परभणी.
१२. संशोधन संचालक, कृषि विद्यापीठे (सर्व)
१३. विभागीय कृषि सहसंचालक (सर्व)
१४. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (सर्व)
१५. निवडनस्ती (कार्यासन १-ओ), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई..